

*Д.е.н., проф., Жаворонкова Г. В.
Магістрант, Кибенко Ю. М.
Національний авіаційний університет, м. Київ*

РОЛЬ ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ В КОРПОРАТИВНОМУ УПРАВЛІННІ

Розглянуто основні проблеми розвитку економіки знань і, шляхи та умови впровадження інноваційних технологій економіки знань в корпоративному управлінні.

The main problems of development economies of knowledge's were; also were considered the ways and conditions of innovations integration technologies of knowledge's economics.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку економіки України ми спостерігаємо процес зниження темпів зростання, дефіцит енергетичних та демографічних ресурсів, глобальні кризи та ризики техногенних катастроф. Це свідчить про те, що економіка потребує чогось нового. Такого, що раніше не використовувалось. Перед нами постала нагальна потреба в поступовому переході до інноваційної моделі розвитку економіки України, акцентуванні уваги на проблемах суспільства, розвитку новітніх технологій, формуванні стратегій протистояння викликам глобалізації тощо. Сучасна економіка повинна базуватися на найцінніших ресурсах – знаннях. Вона має розвивається як економіка знань. Сутність процесів економіки знань полягає в прискоренні темпів, з якими знання створюються, накопичуються і використовуються. Проблема полягає в тому, що економіка заснована на принципах вартості радикально відрізняється від економіки знань, яка пов'язана з змінами у суспільстві та моделях ведення підприємницької діяльності. А будь-які зміни сприймаються негативно, з деяким острахом. Корпоративне управління як одна із ланок практичного застосування набутих знань з менеджменту не є винятком і в перспективі інтеграції в міжнародний простір, ведення господарської діяльності потребує змін в сфері управління. Корпорації як одна із важливіших ланок господарювання кожної держави перебувають на цей час в кризовому стані який вимагає від менеджменту рішучих дій та змін, основою для яких можуть стати принципи економіки знань.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Необхідність впровадження економіки знань в корпоративне управління досліджували такі науковці: Л. Федулова, В.П. Мельник, О.Г. Білоцерківець, Г.М. Сербина та Б. Мільнер. Дана тема висвітлювалась в багатьох наукових та фахових виданнях, однак подана інформація потребує детальнішого вивчення.

Мета роботи полягає в обґрунтуванні необхідності впровадження економіки знань в корпоративне управління.

Постановка задачі. Дослідження умов, які є необхідними для досягнення успіху на шляху введення принципів економіки знань в корпоративне управління.

Викладення основного матеріалу. Формування та розвиток корпоративних структур в Україні значною мірою визначається як національними, так і регіональними особливостями. Це пояснюється тим, що корпорації в Україні формуються здебільшого на засадах приватизації державних підприємств, які за радянських часів володіли значними ресурсними можливостями, виробничими потужностями та розміщувалися з урахуванням територіального потенціалу [1]. Корпорації, як правило, характеризуються значними розмірами та обсягами діяльності, акумулюють значні фінансові ресурси, необхідні при сучасних обсягах економіки, розв'язуючи протиріччя між потребою у нагромадженні капіталу та обмеженістю розмірів індивідуальних капіталів, корпорації об'єднують різні сфери діяльності підприємства, результатом чого є підвищення сумарної віддачі загальних капіталовкладень над сумою можливих показників окремих галузей, підвищення ефективності діяльності підприємства за рахунок операційної економії від збільшення масштабів виробництва; фінансової економії за рахунок зниження трансакційних витрат; економії при проведенні науково-дослідницьких робіт

Оцінка існуючої ситуації доводить, що на сьогодні в Україні нарізли умови для об'єднання накопиченого наукового та практичного досвіду з переконливою усвідомленістю органів влади усіх рівнів у напрямі розроблення інноваційної стратегії розвитку великих корпоративних структур як рушійної сили в забезпеченні інноваційної складової економічного зростання країни.

Якщо конкурентні переваги у традиційній економіці забезпечували такі чинники як: доступ до природних джерел і сировини, зручні транспортні маршрути, місткий ринок, дешева робоча сила, то в економіці знань запорукою

успіху стали інновації та підприємництво, яке ґрунтується на знаннях, розвиненій інфраструктурній інформації.

Термін «менеджмент знань» (knowledge management) або управління знаннями сьогодні широко використовується в науковій літературі та практичній діяльності організацій. Згідно з проведеними дослідженнями компанією Bain (Бостон), яка протягом останнього десятиріччя досліджує досвід впровадження у практику найвідоміших інструментів управління (management tools), 708 компаній різних частин світу віднесли управління знаннями до найпридатніших для застосування управлінських механізмів [2].

Важливість нової парадигми управління — менеджменту знань - визначається також і тим, що, за оцінками фахівців, у середньому практично 80 % ринкової вартості компаній забезпечують нематеріальні активи та корпоративні знання, 98 % біржової вартості високотехнологічних організацій припадає на нематеріальні активи [3].

Акцентуючи увагу на складових управління знаннями корпорацій, таких як процес формування інтелектуальних активів організації, виділяють технологічну, мотиваційну та організаційну складові системи управління знаннями [4].

Технологічна підсистема містить у собі сукупність технологічних рішень для виявлення, зберігання, передачі, структуризації, обробки, перетворення і поширення знань.

Мотиваційна підсистема містить у собі мотивацію накопичування та обміну знаннями співробітників, співтовариств організації, контрагентів зовнішнього середовища.

Організаційна підсистема містить у собі сукупність організаційних прийомів, заходів з організації процесу трансформації індивідуальних знань в організаційні та створення інтелектуальних активів організації.

Розвиток економіки, що розбудовується на знаннях є безперервний процес інвестування у людський капітал, а отже і розвиток людської особистості. Через це не дивно, що за рівнем конкурентноспроможності економік перші місця у світі займають саме ті країни, що встановлюють високі соціальні стандарти та сприяють всесторонньому зростанню людини. Для таких країн соціальна частина їх витрат уже не є просто обов'язком по відношенню до громадян, а перетворюється на потребу з метою одержання вищого економічного ефекту. Людина, яка є носієм знань, набуває найвищої цінності в

суспільстві і знову займає те місце, яке їй належить.

Не можна обійти увагою питання стратегії управління знаннями підприємства в загальному розрізі управління корпоративною ефективністю. Більшість нових робочих місць третього тисячоліття створюються в умовах економіки знань на основі небаченої конкуренції. Із зростанням важливості управління знаннями — рушійної сили будь-якого бізнесу — керівникам підприємств необхідно знати, як розробити і упровадити на цій основі найбільш оптимальну стратегію, щоб отримати відчутні вигоди. Підприємство повинне мати свою стратегію розвитку, особливо стратегію управління знаннями.

Формулюючи поняття стратегії К.-Е. Свейбі зазначив, що стратегія зазвичай асоціюється з діяльністю і рішеннями, що стосуються взаємодії підприємства з його оточенням. При цьому крім конкурентної та продуктової стратегії, орієнтованої на ринок і покупців, підкреслюється роль специфічної ресурсної стратегії, яка базується на організаційних здібностях і ключових компетенціях співробітників. Решта всіх активів підприємства, як матеріальні, так і нематеріальні, виступають результатом діяльності людей [5].

Розглядаючи передавання і перетворення знань як інструмент створення цінностей, можна підкреслити відмінність в процесах передавання матеріальних цінностей і передавання знань. При передаванні та використанні матеріальних цінностей їх вартість знижується, в той час як при передаванні знань - навпаки, їх вартість збільшується, а знецінюються знання тоді, коли не використовуються.

Економіка знань покликана задовольнити потреби вищого рівня: самореалізація, духовне зростання особистості і т.ін. Зрозуміло, що за таких умов змінюються і чинники, які впливали на мотивацію людини щодо праці. Якщо раніше головними мотивами були суто економічні (матеріальні вигоди), то в майбутньому поряд із ними все відчутнішу роль відіграють так звані “ідейні” мотиви. Таким чином, можна зробити остаточний висновок про те, що перехід до економіки знань уже розпочався, і в деяких сферах він є відчутним. В майбутньому дані тенденції тільки посилюватимуться, а враховуючи значне пришвидшення соціально-економічних процесів у XXI ст., побудова економіки знань в найближчі десятиліття є цілковитою реальністю, особливо у сфері корпоративного управління, що зумовлено більшим ступенем проникнення на зовнішні ринки і взаємодії з передовими компаніями .

Для України наступним етапом розвитку повинна стати побудова своєї власної оригінальної інноваційної архітектури, яка має базуватися на вже наявних «випереджальних конкурентних перевагах» власної країни. При цьому визначальна роль у формуванні економіки знань повинна належати державі [6].

Таким чином, для досягнення успіхів на шляху впровадження економіки знань в галузь корпоративного управління, необхідним є виконання наступних умов:

- усвідомлення переваг інноваційної моделі економічного розвитку, розвиток систем «знання – виробництво – знання» (знання – нове або доповнене новими ідеями знання, отримане шляхом апробації в реальних умовах);

- формування нового світогляду суспільства, розвиток інноваційної культури на всіх рівнях управління (як на рівні нації, кожного індивіда, так і на рівні персоналу підприємств);

- захист вітчизняного виробника і впровадження принципово нової практики до визначення суті «українського продукту», «української технології», та доведення їх до конкурентоспроможності в порівнянні з іноземними аналогами;

- удосконалення нормативно-правової бази, що регулює здійснення інноваційно-інвестиційної діяльності, діяльності корпорацій, ратифікація нормативно-правових актів з метою прискорення інтеграції українських виробників та організацій на міжнародні ринки;

- стратегічний підхід до планування методів досягнення показників на макро- і мікрорівні, визначення конкретних часових проміжків [7].

Отже, перехід до інноваційного типу розвитку та утвердження економіки знань у розрізі реалізації реформ поступового виходу з кризи (політичної, фінансової, економічної) є закономірним. Такий курс лише сприятиме утвердженню національного інтелектуального потенціалу на гідному рівні та отриманню стартових умов для якісно нового розвитку України у соціально-економічному аспекті.

Економіка, що розбудовується на знаннях принципово нового формату. В результаті того, що знання, інформація, ідеї є ресурсами, фактично, необмеженими, через можливість їх постійного продукування, головне протиріччя економіки про обмеженість ресурсів і необмеженість потреб

набуватиме нового сенсу. Дане протиріччя навіть частково зніматиметься. По-перше, завдяки тому, що необмеженість знань даватиме можливість виходу на новий рівень у використанні інших ресурсів, що дасть змогу зробити їх необмеженими або знайти їм замітники. По-друге, хоча потреби дійсно є необмеженими, але з переходом на вищий рівень розвитку, гострота необхідності в них у людини спадає.

Висновки. Перехід до економіки знань уже розпочався і в деяких сферах він є відчутним, особливо в корпоративному управлінні. В майбутньому дані тенденції тільки посилюватимуться, а враховуючи значне пришвидшення соціально-економічних процесів у ХХІ ст., побудова економіки знань в найближчі десятиліття є стратегічним напрямком діяльності, як кожної організації в цілому, так і на державному рівні управління.

Список літератури

1. Україна у вимірі економіки знань/ За ред. В. М. Гейця. - К.: Основа, 2006.- 592с.
2. Шершньова З. Є. Стратегічне управління [Текст] – К.: Підручник КНЕУ, 2006.- 384с.
3. Інноваційна складова економічного розвитку [Текст] / Л.К. Безчасний, В.П. Мельник, О.Г. Білоцерківець та ін.; Відп. ред. Л.К. Безчасний; НАН України. Ін-т економіки. – К., 2000. – 262с.
4. Сербина Г.М. Економіка знань — міраж чи безальтернативний шлях розвитку для України? [Текст] // Інвестиції: практика та досвід. – 2009. – №9. – С.13–17.
5. Корпоративне управління: стратегії, інновації, інвестиції / За ред. В.І. Щелкунова, Г.В. Жаворонкової.- К.: Наук. думка, 2008.-415с. .
6. Ансофф И. Новая корпоративная стратегия.- С.-Пб.: Питер Ком, 2007-416 с.

7. Семенюк В. П. Розвиток корпоративного сектору економіки та корпоративного управління в Україні // Економіка і прогнозування.- 2005. -№3.- С. 78-85.